

Incidències en el compliment dels programes de tractament

La disconformitat d'alguns interns amb els continguts dels programes de tractament que elaboren els equips especialitzats és l'origen d'algunes queixes rebudes al Síndic. En uns casos, els interns manifesten que no poden sortir de permís perquè els equips els indiquen que no han assolit els objectius específics plantejats en aquests programes de tractament. En altres casos, els interns es mostren disconformes amb les eines que tenen els equips per valorar la seva evolució i implicació en els programes de tractament.

Són els equips de tractament els que indiquen els plans de treball que es valoren com a més importants i convenients per a cadascun dels interns. És en funció de l'evolució de l'intern i dels objectius assolits que es podrà variar el pla de treball dissenyat en un principi.

Dins la tipologia de programes específics de tractament que es desenvolupen als centres penitenciaris, destaquen els especialitzats segons variables criminològiques relacionades amb la naturalesa del delictes pel qual la persona és ingressada al centre penitenciari.

Cal deixar constància escrita de la renúncia o la impossibilitat de l'intern de fer-se una analítica

D'aquesta família de programes destaquen el d'abordatge de les conductes que atempten contra la llibertat sexual de les persones (SAC), el d'abordatge de conductes en les quals la persona condemnada ha emprat actes de violència considerats greus, com ara assassinats o homicidis, i en alguns casos lesions (DEVI), i finalment el d'abordatge de conductes caracteritzades pel maltractament físic i psíquic exercit per la persona condemnada sobre les dones (VIDO).

Un altre grup es correspon amb els programes que presten atenció a interns amb problemàtiques toxicològiques de llarga durada, en què l'addicció a les drogues ha estat el factor bàsic que ha motivat el seu comportament delictiu i els conflictes a l'interior de les institucions penitenciàries. Els interns participants d'aquest

programa tenen en comú que han fet diversos programes de tractament als centres penitenciaris on han estat, però els resultats obtinguts han estat insuficients.

La intervenció que es duu a terme per mitjà d'aquests programes varia en funció del centre en el qual es troba l'intern i, en conseqüència, el que se li demana per tal que assoleixi els objectius fixats, també. En tots els programes, la intervenció implica sotmetre l'intern a un seguiment analític. Als centres penitenciaris més grans suposa ubicar-los en un mòdul específic d'atenció a problemàtiques toxicològiques.

El Síndic recomana que el procés de recuperació toxicològica es faci, en determinats casos, en un ambient diferent de la presó

De les queixes rebudes sobre els programes específics de tractament (SAC, DEVI o VIDO) el Síndic no ha constatat una actuació administrativa irregular, en el marc del respecte que li mereixen les decisions que acorden els equips de tractament sobre aquesta qüestió. En algun cas, però, el Síndic ha suggerit a l'equip la necessitat de cercar possibles alternatives de tractament quan s'ha detectat que el cas estava bloquejat o bé que l'equip no oferia solucions.

Sobre els programes intensius de toxicomanies, el motiu principal de queixa ha estat el control de com es fan aquestes analítiques. S'ha observat que quan el resultat de l'analítica surt positiu i l'intern no hi està conforme l'equip li planteja la possibilitat de fer-se una contraanàlisi a càrrec seu. Si, tot i així, l'intern sol·licita que se li practiqui una prova forense, és una qüestió que queda en mans judicials.

Quan la disconformitat s'origina per la renúncia de l'intern a fer-se una analítica, o bé es registra com a positiu, el protocol instaurat fa que no en quedi constància escrita.

En aquests casos, el Síndic ha suggerit, d'una banda, que s'elabori un document de renúncia perquè els interns, arribat el cas, puguin signar i així evitar possibles queixes sobre aquesta qüestió. De l'altra, que en els casos en què s'ha verificat que

l'intern està en tractament mèdic o té receptat algun tipus de medicació, es faci constar aquesta informació mèdica com a element que s'ha de valorar.

Finalment, i pel que fa a les orientacions toxicològiques en els casos que estan bloquejats, en què l'intern ha fet diversos tractaments sense èxit, on hi ha un reconeixement de la

problemàtica i es compta amb vinculació exterior, el Síndic ha suggerit al Departament que el procés de recuperació es faci en un ambient diferent del d'una presó. La derivació a un recurs extern o bé al Departament d'Atenció Especialitzada que hi ha en alguns centres penitenciaris pot ser una bona alternativa. Val a dir que en la majoria de casos els suggeriments del Síndic s'han acceptat.

Queixa 01347/2009

La queixa la va presentar la mare d'un intern que mostrava la seva disconformitat amb l'actuació de l'equip de tractament del centre perquè, segons ella, no s'estava fent un abordatge adequat de la problemàtica toxicològica del seu fill.

L'anàlisi de la trajectòria de l'intern posava de manifest que havia estat marcada per la problemàtica toxicològica, la qual l'havia conduït a una involució conductual. És per aquest motiu que havia patit diverses recaigudes en el consum i que els resultats dels diversos programes seguits per l'intern van ser infructuosos.

De la informació facilitada pel Departament de Justícia se'n desprenia que l'objectiu de l'equip era que l'intern assolís una consciència real del seu problema. Sens perjudici d'això, el Síndic va suggerir que, atès el temps transcorregut a la presó, les dates properes de compliment, els diversos tractaments seguits, la verbalització dels consums realitzats i el suport familiar a l'exterior, feien aconsellable la necessitat de trobar una altra sortida per desbloquejar la situació de l'intern. Aquesta alternativa implicava valorar que l'intern duqués a terme el seu procés de recuperació a l'exterior, com ara la derivació a un recurs extern. Finalment, l'intern va sortir en llibertat definitiva.

Queixa 01619/2010

La queixa la va presentar un intern que mostrava la seva disconformitat amb la denegació constant de les sol·licituds de permisos i de progressió a tercer grau de tractament.

Segons la informació facilitada pel Departament, l'intern havia fet dos cops el programa específic de violència domèstica. Tanmateix, es mostrava refractari al canvi, fet que impossibilitava que assolís adequadament els continguts del programa i, en conseqüència, l'equip reconeixia un esgotament dels recursos i els programes adequats per al seu cas.

El Síndic va suggerir al Departament de Justícia la necessitat de cercar possibles alternatives, tals com un canvi d'equip de tractament, de mòdul residencial, de centre penitenciaris o de tipus de teràpia o programa que li permetessin, abans del compliment definitiu de la condemna, assolir un grau de reinserció i de reeducació suficient per gaudir de permisos i d'un règim de vida en semilibertat. El Departament va respondre que no deixaria de proposar a l'intern el que considerés adequat per a la seva rehabilitació i reinserció, alhora que es podria negar a participar-hi, atès que gaudeix del dret individual a fer-ho.